

מוות בחירבת כוריכור

פרק מהספר: 'ההגדה הציונית של א-לזרע והלנה', מאת יוסי בלום הלוי, הוצאת מיתאם 2015

למרות חולשות ילדותו, המשיך צה"ל להתחזק בהתמדה, ובתקופת ההפוגה השנייה (שלכאורה לא הוגבלה בזמן, אבל הופרה ללא הרף על ידי הערבים), נרכש נשק מכל מקור אפשרי, והחלו להגיע לארץ בדרכי הים והאוויר: מטוסים, טנקים, זחל"מים, כלי רכב, ארטילריה, מרגמות, ספינות, תחמושת, נשק קל ואמצעי קשר משוכללים. גם הניסיון הקרבי שהחל מצטבר, שיפר את יכולת הצבא המיליציוני הזה, לנצח צבאות מנוסים, וחמושים טוב ממנו, אף כי לאלו, נלוו גם כישלונות צורבים, שעלו בדם רב ובמחיר כבד בחיי אדם.

קרב כוריכור הוא אחד מהפרשות הכואבות והטראומטיות בתולדות מלחמת העצמאות, עד שמיעטו לדבר עליו, לחקור אותו, ואף להעלותו בכתובים, כחלק מהזיכרון הלאומי. גם בספר הפלמ"ח כרך ב' ישנה התעלמות מהקרב, והוא נזכר שם, בפקודת המבצע של גדוד העמק בדבר "התקפה על לטרון והתבססות בה". בלא לציין את שם המקום, אלא רק את הנ"צ שלו "משלט 153146".

במלחמת העולם השנייה נכשל בספטמבר 1944 המבצע המוצנח "גן השוק", שלימים קיבל, בעקבות סרט קולנוע ידוע, את השם "גשר אחד רחוק מדי" שכן, התכנון של פילדמרשל ברנארד מונטגומרי, לתפוס גשר אסטרטגי על נהר הריין, ליד ארנהם בגבול גרמניה הולנד, היה רשלני, והוביל לביצוע כושל, שלא איפשר לכוחות השריון של בנות הברית, לחבור עם הצנחנים הבריטיים, שכותרו בעיר והובלו לשבי, כך שהתוכניות היומרניות להגיע לברלין, לפני חג המולד של ינואר 1945, התבדו. בהיקף שונה אך בנסיבות דומות, אפשר לכנות את קרב חירבת כוריכור, "כגבעה אחת רחוקה מדי", ודבריהם של וותיקי הלוחמים של הגדוד הראשון של חטיבת יפתח, באתר הזיכרון למ"ה הנופלים, מביאים את קורותיו של הקרב הנורא, שהחל ב-17 ביולי 1948, עת נערכה בכפר סלביה (קיבוץ שעלבים בימינו) קבוצת פקודות של האלוף יגאל אלון, עם סגל הפיקוד של חטיבת "יפתח", במסגרת השלב האחרון של מבצע "דני" לכיבוש מתחמי לטרון.

שתי פלוגות של הגדוד הראשון (גדוד "העמק") - פלוגה א', בפיקודו של יצחק חופי ("חקה"), ופלוגה ב', בפיקודו של פנחס זוסמן ("סיקו"), נועדו לשבש את תנועת 1 מבוסס על עדויות לוחמי יפתח באתר הזיכרון למ"ה הנופלים בקרב כוריכור: סגן המ"פ בצלאל אופיר, חיים זר, דני שניידר, יעקב נהיר (נייהויר), דוד יפה ויעקב רונן (יענקול). האויב, ולהעסיק את כוחותיו לאורך הכביש שבין בית-נבאללה לטרון, ולסייע בכך – להתקפה הצפויה על לטרון עצמה, שנועדה לתאריך 18 ביולי 1948 בשעה 17:00 מועד כניסתה לתוקף של ההפוגה השנייה.

פלוגה א', כך נקבע, תכבוש את הכפר שילתא, ואילו פלוגה ב', תעבור דרכה, ותכבוש את הרכסים הנמצאים ממזרח לכפר, ומצפון לצומת בית סירא (שבו נפגשו הכבישים ההולכים לטרון ממזרח ומצפון). עוד נקבע, כי מחלקת החבלה החטיבתית, בפיקודו של רחבעם זאבי ("גנדי"), תרד מאזור שילתא לוואדי מאלקי (נחל מודיעים של ימינו), תנוע בוואדי מזרחה, ותפוצץ את גשרי הכביש הנטויים עליו.

לקראת חצות באותו לילה, יצאה פלוגה ב' למשימתה משטח הכינוס של הגדוד בברפיליה, כאשר לכוח הפלוגתי צורפו מספר מרכיבים של פלוגה מסייעת - כיתת נגד PIAT מקלע כבד (מקלע בֶּזֶה), רובה אנטי-טנקי, וכמות נוספת של מטולי טנקים. בחורשות שבין ברפיליה לשילתא, נפרסה, תחת פיקודו של הד"ר זאב פון וייזל, סוללת תותחים אחת, ובה שלושה קנים בקוטר 65 מ"מ.

המודיעין דיווח על "כוחות ערביים דלילים בשילתא", ולא סיפק שום מידע ביחס לחירבת כוריכור, שמצפון מזרח לה. במפות 1:100,000 שסופקו לרחבעם זאבי, מפקד מחלקת הסיוור והחבלה הגדודית, הופיעו 2 גשרים איריים שעל כביש רמאללה לטרון, סמוך לחירבת כוריכור, אותם הייתה המחלקה אמורה לפוצץ. ההנחה הייתה שפיצוץ הגשרים יעצור תגבורת מכיוון רמאללה למתחמי לטרון, כאשר הכוח הפלוגתי יתמקם לחסימה על ציר הכביש, שמדרום לגשרים המפוצצים.

הלך הרוח בקרב הגדוד ובמפקדת היחידה היה נינוח. הכל חשבו שמשימת ההשתלטות על הרכסים החוסמים את הכביש, תהיה פשוטה, ושום הסתבכות לא נצפתה על ידי המודיעין. שתי הפלוגות יצאו מנקודת הכינוס, בערוץ שמתחת לגבעה 237, כשני ק"מ בקו אווירי, מערבית לשילתא. גישה מבצעית שגויה זו, של הערכת סיכונים מקלה לכוחות האויב, חיזקה את אוירת השאננות שאחזה בכוחות, שכן, פלוגה א' בפיקוד יצחק חופי (חקה) כבשה בנקל את שילתא, לאחר שהאויב ברח ממנה, אחרי מטח ארטילרי קצר של סוללת התותחים, ואיש מחיילי הכוח לא נפגע.

פלוגה ב' בפיקוד פנחס זוסמן (סיקו), המשיכה בדרכה לכיוון הרכסים הנמצאים 600 מטר דרומית-מזרחית לחירבת כוריכור, ומחלקת הסיוור של "גנדי", גלשה לערוץ העמוק של וואדי מאלקי, המצוי מצפון לאוכף, שבו על הגבעה המערבית, נמצא הכפר שילתא (כיום הישוב שילת), ועל הגבעה המזרחית שלו - חירבת כוריכור (כיום הישוב אורנים לפיד).

במרוצת הזמן, התברר איך נראו פני הדברים באותו לילה על -פי עדויות של מפקדי הלגיון: "כפר צפא שוכן ממערב לבית-ע'ור התחתית ומצפון לכביש רמאללה-לטרון (במרחק 500 מטר מהכביש). לכפר זה נודעה חשיבות מרובה לגבי הכביש הראשי, ולכן, אין פלא שכפר זה שימש מטרה לאויב [היהודי]. ביום זה רצה האויב לפתוח בהתקפה מרוכזת על משלט שניתן לו מספר 318. על משלט זה, התבססה אחת מפלוגות הגדוד הראשון [של הלגיון] בעוד שהפלוגות האחרות תפסו עמדותיהן במשולש בית -סירא. האויב פתח באש רתק על הגדוד השני והגדוד הרביעי, לבל יוכלו להושיט עזרה ליחידות שבעורפן. בו בזמן, התקדמה פלוגה אחת של האויב לעבר משלט 318, אשר חזק ותוגבר לאחר חצות הלילה, בלי שהאויב, שהתקדם. מאל-בורג' ידע על כך. התקפת האויב החלה בשעה 02:30 ונסתיימה בשעה 08:00

מגמות התקפתו של האויב היו ניתוק הדרך בקרבת כפר צפא, אך כוחות הגדוד. הראשון הצליחו להדפו ולהסב לו אבדות כבדות. בקרב זה, נפלו 4 חיילים ונפצעו 5 כן לקחנו שלל, כמות גדולה של נשק ותחמושת."

המסמך הירדני הקצר, תאר נכונה את המצב, שבו הוביל את פלוגה ב', הלוחם בני ביטר, שפיקד על מחלקה א', אף על פי שלא היה קצין. אחרי כוח החוד, הלך המ"פ סיקו עם מפקדת הפלוגה, ועמו שני הקשרים, דוד יפה וגדעון מיס מהכשרת מעוז, שסופחו לכוח בהוראת אביגדור, קצין מחלקת הקשר הגדודית, כאשר במאסף נעה המחלקה המקוואית.

תוך כדי תנועה, נשמעו יריות צלפים מצפון. במרחק של כ- 150 מטר מחירבת כוריכור, שמע בני קולות, והבין שיש אנשים בחירבה. הוא דיווח על כך לסיקו, וביקש רשות לכבוש את המקום, אבל נענה בסירוב. בני לא וויתר, ובקש ממפקדו שיתקשר למג"ד איתיאל עמיחי ויבקש את אישורו.

לאחר המתנה קצרה דחה המג"ד את הבקשה, כי לא רצה להיכנס לקרב שיסיט אותו מהמשימה המקורית המוגדרת לו, והיא חסימת הכביש רמאללה לטרון בפני כוחות הלגיון. בינתיים הגיעה מחלקת החבלה של רחבעם זאבי לכביש, ונוכחה לדעת, שאין שום גשרים עליו. התברר לתדהמתם, כי גשר אירי הוא בעצם משטח של מעביר מים, הבנוי מבטון מזוין על ערוצי הנחל, כדי למנוע את סחיפת האספלט הרך בזרמי השיטפונות.

שני הכישלונות הללו הראו, שהתכנון המבצעי היה רשלני, שנעזר במודיעין לקוי, שכן המתכננים ובראשם המג"ד, חשבו שהמדובר בגשר צבאי רגיל, דוגמת גשרי המתכת מדגם ביילי, המיועדים לערוצי נחל עמוקים, והם סברו שהריסתם תמנע העברת התגבורות של הלגיון לטרון. לו היה המג"ד איתיאל עמיחי מבין את המשמעות של הדיווח, אותו העביר גנדי על גשרי הכביש האיריים, מחובתו הייתה לשקול מחדש את התכנון, בו מוקמה הפלוגה במקום נחות ביחס לעמדות האויב שממולו, או אפילו להורות על נסיגת הכוח בחושך, כדי לחבור אל פלוגה א' בשילת הקרובה.

כך הפך המיקום הטקטי הנחות של הכוח, ופיצולו לשתי יחידות, בנוסף למחדל של אי כיבוש הבית בחירבת כוריכור, ואי זיהוי הכוח הירדני שכיתר אותם - לגורמים שחרצו את גורל פלוגה ב' לשבט הכישלון הקטסטרופלי, ולמרחץ הדמים שבא בעקבותיו. גם סוללת התותחים בברפיליה, לא באה לידי ביטוי בקרב, לא בשלב ההיתקלות, ולא בשלב הנסיגה הבלתי מבוקרת של הכוח. להוציא מקרי גבורה של בודדים, שנטלו יוזמה וחיפו על חבריהם הנסוגים, הייתה זו נסיגה של איש לנפשו, שלא בדרך של חיפוי הדדי, האמור להיות נשלט ומבוקר על ידי מפקדי הכוח.

בני המשיך והוליך את הפלוגה לאזור נ.ג. 320, בו התפרסו החיילים של המחלקה, הדתית כ- 200 מטר מאחורי הכוח הירדני, שכיתר אותם בבית, בנקודת גובה 318, בעוד המחלקה המקוואית ירדה מזרחה, והתמקמה במארב, לחסימה של הכביש. התחפרות הכוחות בוצעה באתים אישיים ובכובעי פלדה, כאשר בשלב זה, המ"פ והמג"ד עדיין אינם מודעים למשמעות החמורה של התמקמות פלוגה ב' על ציר הכביש, שהיה מעבר הכרחי לתנועה של כוחות הלגיון, מגב ההר באזור רמאללה, דרך הכפרים ח'רבתא, בלעין, כפר צפא וכפר סירא, בדרכם אל מוצבי לטרון, לצורך אספקה ותגבור של מערך ההגנה הירדני, בנקודה אסטרטגית זו.

לאחר הקרב הסתבר, כי גם לירדנים הייתה "דרך בורמה" משלהם, שהובילה ממשלטי הראדאר בגב ההר, דרך ציר חרבתא, בית סירא, בית נובא אל מתחמי לטרון, כאשר על הציר הזה בין חרבתא לבית סירא, מוקמו שני מתחמים גדודיים: הצפוני בגזרת חרבת כוריכור, בו עמד מול הפלוגה של סיקו, כוח גדודי מתוגבר של שריון וחי"ר ירדני, וגדוד שריון ירדני נוסף בגזרה הדרומית, ליד הכפרים צפא ובית סירא.

תוצאות המחדל הזה הובילו לכיתור של פלוגה ב' משלושה צדדים: מצפון מערב כוח ערבי שהיה בנ.ג. 318 בבית שעל חירבת כוריכור, והוא שלט מכיוון מערב על מחלקה הדתית; מצד מזרח, על ציר הכביש מח'רבתא לבית סירא, התמקמה המחלקה המקוואית מול הכוח הפלוגתי המשוויין של הליגיון, שנפרס על מדרון הגבעה בנקודת גובה 323, המצויה ממזרח לציר הכביש. לכוח זה הייתה שליטה באש תותחים ומקלעים על המחלקה המקוואית, בעוד שמדרום, שלטה על הצומת של כביש 434 בפאתי הכפר בית סירא, פלוגת שריון וחי"ר נוספת של הליגיון מהגדוד הראשון שלו, שסגרה גם היא, את נתיב התנועה הדרומי של הפלוגה, לכיוון אל - בורייג'.

מה שעוד החמיר את מצב הפלוגה, הוא פתיחה יוזמה באש של המחלקה המקוואית, שחשפה את מיקומה לירדנים. אם חשב מישהו במטה יפתח - שערב ההפוגה השנייה יפקירו הירדנים את השטח האסטרטגי הזה, ויניחו לאויב לתפוס עמדות, עד לסימון קווי החזית ע"י פקחי האו"מ - טעה ובגדול.

כך, כעבור זמן מה, נתקלה המחלקה המקוואית בשיירה ארוכה של משאיות ירדניות על הכביש, שנעה מכוון צפון ונעצרה. רעשי הגרירה שעלו מן השיירה הזאת, רמזו על היתקעות של מכוניות בתוכה. הכוח ששכב ליד הכביש, פגע במכלית דלק והעלה אותה בלהבות, כשבעקבותיה התלקחה שרפה גדולה בוואדי, שהאירה את המקום וגילתה את הכוח הישראלי.

בינתיים הבחינו הלגיונרים שישבו בחירבת כוריכור, בקולות שעלו מפלוגה ב', וקצין ושני חיילים יצאו לבדוק אותם. רב סמל זוטא מהמחלקה הדתית, שראה את הירדנים עטופי הכפיות האדומות באים, צעק ללוחם ששכב לידו לירות עליהם. הלוחם ניסה לירות ברובה שהיה חלוד ולא תקין, (כמרבת כלי הנשק שסופקו לחיילים בצריפין) והוא הספיק לירות כדור אחד, בטרם ירה הירדני באקדחו בחייל. כתוצאה מכך נהרגו שני הלוחמים גם יחד, מאש יריותיהם. משלב זה החלה מהומה אדירה על הרכס, ופלוגה ב' על שלושת מחלקותיה, מצאה עצמה תחת אש כבדה, גם מזו של הפלוגה

הירדנית, שישה בחירת כוריקור, וגם של 2 הפלוגות של המשוריינים הירדניים, שביצעו איגוף ממזרח על המחלקה המקוואית, תוך שהם מפעילים אש מרגמות יעילה, שטווחה על ידי בקר אש נייד, שניצב על גג הבית בגבעת חירבת כוריקור.

בשלב זה הבין סיקו המ"פ את הצרה אליה נקלעה הפלוגה, ואת עוצמת הכוח הירדני העדיף הניצב מולו. דוד וגדעון הקשרים, התבקשו על ידי המ"פ סיקו, להודיע על כך למטה הגדוד. משעלה המג"ד על רשת הקשר, לקח סיקו את שפופרת הדיבור, הסביר לאיתי את המצב, וביקש רשות לסגת בציינו, כי כאשר יאיר היום, לא יוכל לעשות זאת. איתי סרב לאשר את הנסיגה בנימוק "שתפיסת הרכס שמעל לכביש היא בעלת חשיבות אסטרטגית ועלינו להחזיק בו". בהמשך שעות הלילה הקטנות, החריפו הפגזות האויב שהונחתו מכמה כיוונים, ושוב פנה סיקו למג"ד והסביר לו כי "כוחותינו מכותרים, וכאשר יאיר היום לא תתאפשר נסיגה ללא מחיר כבד באבדות". גם בקשה זו נדחתה, ושוב נאמר לסיקו "שעליו להחזיק מעמד, משהנושא יישקל מחדש מאוחר יותר".

עם שחר גברה ההפגזה, הפגזים נפלו בצורות ובטיווח מדויק. בגלל הקרקע הסלעית הקשה לא הצליח הכוח להתחפר כראוי, ומספר הפצועים וההרוגים הלך וגדל, ללא אפשרות לפנותם.

עם אור ראשון נדהם חיים זר, החובש של המחלקה הדתית, לראות את הכוח הירדני הגדול שהיה פרוס מולם במערך התקפי, שכלל 6 משוריינים נושאי תותח 40 מ"מ, חיילים רבים, תותחים הרתומים למשאיות, והמון רב של כפריים צמאי דם, שנלווה לחיילים הירדניים. הוא שמע את עצמו זועק ללא קול: "הם השתגעו בפיקוד שלנו לשלוח פלוגה אחת, כמעט ללא נשק, מול כוח כוח של האויב?"

אבל הצעקות מכל עבר של חבריו, "חובש, חובש" גרמו לו להתעשת ולרוץ לחבריו הקוראים לעזרה בשוחות שלידו.

האש גברה מרגע לרגע, וגרמה לכוח הרוגים ופצועים. בעודו רץ, שמע את שריקות הכדורים שהצלפים הירדנים כיוונו לעברו, ואחד מהם ריסק את מחסנית הסטן שלו, וכל הכדורים נפלו לארץ. בסמוך אליו, זיהה חיים זר את חברו אריה, איתו אכל בערב הקודם מצלחת אחת, ועתה הוא מוטל שרוע על הקרקע, קרסולו מרוסק, ורגלו פגועה מרסיסי פצצת מרגמה שנחתה לידו. במהירות חבש את פצעיו וניסה להרגיעו, ידע כי מצבו קשה, ואם הפצוע לא יקבל טיפול רפואי בהקדם, יהיו חייו בסכנה.

"חבר'ה" צעק: "פנו אותנו לנקודת איסוף הפצועים". שני חבריו מילדות, הנערים שלום ויעקב, זינקו בלא היסוס, ונשאו בריצה את האלונקה של אריה. לתדהמתו ראה, עם יתר לוחמי הכוח, פצצת מרגמה שנחתה לידם, בדרכם עם הפצוע לנקודת איסוף הפצועים, והרגה באחת את שלושתם. לא היה זמן לזעוק ולהתאבל, כי מספר הנפגעים הלך וגדל. סמוך לצהרים הגיעה, ובמאוחר, פקודת הנסיגה של המג"ד, איתאל עמיחי. סיקו ענה, שהוא ינסה, אבל הוא אינו יודע כיצד, כי הכוח מכותר כמעט לגמרי.

לא הייתה אפשרות לארגן נסיגה מסודרת, ולפנות את הפצועים וההרוגים, שהלכו ורבו. הדרך היחידה לסגת, הייתה לגלוש בריצה מהירה לוואדי, שהיה חשוף בחלקו לצליפות, לטפס בריצה לרכס שמצידו השני, ולהיטמע בתוך שדה סורגום, שגם בתוכו כבר נמצאו שריוניות ירדניות, שרדפו אחרי הנמלטים.

קבוצות אנשים ניסו לחצות את הוואדי בחיפוי הדדי, ורק חלק מהם הצליחו להגיע לצד השני. חוליית הקשרים ואחריה סיקו, היו במאסף הכוח שפינה את השטח, שהיה זרוע כולו בפצועים ובהרוגים, שנותרו מאחור.

בין שאר המראות הנוראים של אותו יום, שלא הרפו מדוד הקשר, היה מותם של נושאי האלונקה, זוהר אטקין ואפרים קוטר, שבאו לעזרתו של חיליק יושפה, שנפצע קשה מפגז מרגמה, והם נראו לו כילדים תמימים, שטרם מלאו להם שמונה עשרה. שמע אותם שואלים מרחוק, להיכן להביא את האלונקה, ואז ניחת לפתע מטח פגזים שהתפוצץ ביניהם, וכאשר נמוג העשן נעלמו כולם כבמחזה שרב, בעוד דוד זכר את חברו גדעון, הצועק בתדהמה: "זה כמו בסטלינגרד...!"

אז הזדקף אורי סימון, מפקד המחלקה המקוואית, ותוך שהוא מסכן את עצמו כדי לוודא שכולם ישמעו את הפקודה, צעק: "לסגת לוואדי". אפילו לא היה זמן לארגן נסיגה מסודרת של כוח נסוג וכוח מחפה הדדית, שכן, לעבר הכוח המוכה והפגוע התקרבו בצעקות קרב, המוני כפריים ערביים יחד עם חיילי הלגיון, וחיים זר החל לחפש נתיב בטוח לנסיגה. מאחוריו שמע את קריאות הערבים שרצו לעברו כשהם אוחזים בידיהם מוטות ברזל, חרבות וקלשונים, מנופפים בהם וצועקים: "אג'עו אל יהוד, אטבחו אל יהוד" (היהודים באו, תטבחו ביהודים).

בעודו רץ לכיוון הוואדי. ראה חיים את התקפת הלגיון, ואת הכפריים שירו על הכוח הנסוג מכל הכיוונים, כשהם מכתרים את הנסוגים באמצעות השריוניות, שהתמקמו בעמדות שולטות, והחלו לפגוע מהן בחבריו. מי שעזר לפצועים, נפגע גם הוא, וכך נפלו הפצועים ומציליהם כאיש אחד, בחייהם ובמותם לא נפרדו. הערבים אף לא ניסו לקחת, ולו שבוי אחד – הרגו את כולם בדם קר ובאכזריות חייתית.

החובש חיים, הקשרים גדעון, דוד והמ"פ סיקו, הצליחו להיחלץ מהמרצחים, ורצו לעבר הוואדי, ממנו הגיעו בלילה הקודם לחירבת כוריקור, בעוד הכדורים שורקים סביבם וממשיכים לקצור בנסוגים לעבר שדה הסורגום. בצלאל, סגן מפקד הפלוגה, שראה את חיים רץ, כשהכדורים חולפים לידו, צעק אליו: "הזהר, יורים אליך, רד למטה!". בצלאל שכב בקפל קרקע על הוואדי, תוך שהוא מכוון את החיילים הנסוגים אל ציר הנסיגה המערבי, לכיוון תל בורג' דרומה, ולשילתא, בצפון מערב.

כשראה חיים כי יש הפוגה קצרה באש הנורית לכיוונו, זינק לעבר מפקדו, כשהוא נצמד לקרקע. לשמע הצעקות: "חובש, חובש, יש לנו פצוע", אך כשניסה לקום, על מנת לגשת לכיוון הצעקות, תפס אותו בצלאל בכתפו ועצר אותו: " חיים! הישאר במקום! לא

אחר כך נשלח רכב על ידי המ"פ סיקו, כדי לרכז את כל הנסוגים שנותרו בחיים משלושת מקומות ריכוזם, ולהביאם לנקודת המפגש הגדודית בשילתא. סיקו התבונן בחייליו שישבו דוממים, עיניהם כבויות, פניהם הלומי הקרב, שחורים מפיח, בגדיהם חמוצים מדם חבריהם הפצועים וההרוגים, אותם נשאו עד כלות הכוחות, וכאשר כלו כל הקיצין, הותירם מאחוריהם לגורלם

המר. מיום זה ועד ליומו האחרון התייסר סיקו, ולא מצא נחמה לנפשו בשל מחדלי הקרב שהובילו למותם של 45 מפקודיו לפלוגה.

סיפרו, וחזרו וסיפרו, כיצד ניצלו בזכות הלחימה העזה והבלתי מתפשרת של אפרים קאושינסקי (ג'מונה) שחיפה על הנסוגים, לא לפני שאסף מהם תחמושת, כדי שיוכל להמשיך לטעון ולירות על הבוזים הכפריים ושריוני הליגיון. סיפרו ועל נפילתו בקרב של אפרים קוטר, עת יצא לעזרת חברו חיליק יושפה, שנפצע קשה בהפגזה הירדנית על עמדות הפלוגה. שמעו את קורות הקרב חלקם בדממה מיוסרת, ואחרים בוכים לתוך כפות ידיהם.

"תיגש לסיקו, המ"פ רוצה לדבר אתך", אמרו חבריו של חיים החובש. סיקו התבונן בפקודו שעמד מולו. "בכל צבא אחר", אמר לעצמו, "היו אפרים וחיים זוכים לאות גבורה על הצלת חבריהם, וכאן במלחמה הזאת, למי יש זמן לכך?!" עמדו שניהם ושתקו, ולבסוף אמר המ"פ: "חיים לך לרופא שיבדוק אותך בסרפנד".

כשהגיע בטרמפ למחנה נתן לו הרופא, לאחר ששמע על קורותיו, "גימל" לחופשה של יום אחד, והורה לו לחזור למחרת, כדי לקבל הפנייה לבית הבראה. חיים שלא הבין במה זכה למתנה זו, לא חזר אל המרפאה, ולאחר החופשה חזר לשטח המגורים של הפלוגה במחנה סרפנד, אותו מצא כשהוא חשוך ועוזב. לאחר מקלחת ראשונה הלך לישון, כאשר המחשבות מתרוצצות במוחו: "מה קרה עם יתר החברים? מי נמצא? מי איננו? מי פצוע? האם אני הוזה הזיות? האם אני חולם? או שמא אני חי במציאות איומה?" החל צובט את עצמו ומדבר לתוך השקט המטורף, שהמם את אוזניו בקולות עולים של אימה ואש. אף שלא אכל ולא שתה דבר מאז יצא לפעולה לפני למעלה מעשרים וארבע שעות, לא חש ברעב או בצמא, רק בעייפות מסויטת שעצמה את עיניו.

למחרת פגשה רותי הפקידה הפלוגתית את חיים בחדר האוכל, וביקשה ממנו להיפגש עמה אחרי הארוחה. כשהגיע אליה, אמרה לו: "חיים, צא לחופשה עד מחר, לא לפני שתלך להוריו של אפרים קוטר, חברך לפלוגה, להודיע להם על נפילת בנם בקרב". ניסה להסביר לה, שאפרים הנו יתום מאביו, שלא יוכל לעמוד בזה, שאין לו אומץ, שמצבו הנפשי קשה וכי לא יוכל למלא את התפקיד. "אין ברירה" אמרה רותי: "הוא חברך הטוב, וכל אחד מהפלוגה יצטרך לבשר את הבשורה הנוראה לאחת ממשפחות הנופלים".

בלב כבד יצא חיים אל משפחת החלל בתל אביב, ובדרכו חשב, איך יבוא לאמו האלמנה של חברו אפרים, ששכלה לפני כחמש שנים את דוד בעלה, אביו של אפרים, חייל הבריגדה היהודית הלוחמת, שנספה בטביעת ספינתו ליד האי מלטה במלחמת העולם השנייה. והנה עתה, גם הבן נפל בעקבות אביו. ובאילו מילים יבשר לה את בשורת האיוב?" מהסס דפק על דלת הבית. טובה, אמו של אפרים פתחה לו את הדלת. לצידה ראה את עמוס בן השש, אחיו הקטן של חברו למחלקה. שאל: האם את היא אמו של אפרים? "כן" השיבה, "ומי אתה?" "אני חבר של אפרים", גמגם: "כשיצאנו אתמול לפעולה, הוא נפצע באורח בינוני..." שיקר לאם השכולה.

"היכן הוא שוכב?" שאלה האם בחרדה.

היה רגע של היסוס וחיים הוסיף: "לאמיתו של דבר, הוא פצוע קשה".

"אז היכן הוא שוכב?" היא חזרה ושאלה, ליבה מנבא לה רעות.

מתקשה לדבר הצליח להוציא מפי את המילים הנוראות מכל: "צר לי, אבל אפרים

בנך נהרג... הוא לא סבל...". ראה את האם זועקת ... לא ידע מה לעשות. רץ לשכנים ובקש שיעזרו לאם השכולה ויקראו לרופא שיטפל בה...

כשהגיע חיים לביתו, פתחה אמו את הדלת. די היה לה להבחין במבט ראשון במצוקה וביגון הנסוכים על פניו של בנה. שמח כל כך כשאמו חיבקה אותו אל לוח ליבה ונשקה בחום את פניו המיוסרות. "מה קרה לך בני?" שאלה. "שום דבר", ניסה להרגיע אותה, "אני בריא ושלם". קם ויצא כי לא יכול היה להישאר בבית. החל להסתובב ברחובות העיר, הרגיש כי הנו מרחף במקום אחר ובזמן שונה, בעוד מחשבותיו נודדות באור הזיכרונות הכואבים, אל מחוזות האימה של חירבת כוריכור.

כל הזכויות שמורות © הוצאת מיתאם 2015.